

naam Harlingen oud

gemeente Harlingen

**proc.
datum** 23-11-1966

**aanw.
datum** 01-05-1969

toelichting Het beschermde stadsgezicht omvat het op de bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed tek. nr. 937) door een stippellijn omgrensde gebied. Harlingen, Frieslands enige havenstad, is ontstaan bij de monding van de afwateringsstroom, die ter plaatse van de tegenwoordige Voorstraat liep. De bebouwing ter weerszijden van dit water werd door een gracht omgeven ter plaatse van de Noorderhaven, het Noordijs, de Heilige Weg en het Schritsen. De kerkterp, Almenum geheten, lag buiten deze omgrachting en werd eerst in het laatste kwart van de 16e eeuw bij de stad betrokken; ook een in het noorden langs de zgn. Zoutsloot ontstane buurt werd bij die gelegenheid door de wallen omsloten. De geschetste ontwikkeling is nog duidelijk in de huidige plattegrond van de stad af te lezen. Van de oudste omgrachting is het noordelijk en oostelijk gedeelte over, het eerste verbreed tot Noorderhaven, het tweede, het Noordijs, de overgang vormend van de Franekervaart naar het sluizencomplex aan de oostzijde van de Noorderhaven, dat in 1524 zou zijn aangelegd. De omgrachting van 1579-80 is nog grotendeels aanwezig; de zuidzijde is verbreed tot Zuiderhaven. Van de eigenlijke kern van de stad is de parcellering van de verschillende bouwblokken nog grotendeels intact en ook van de vroegere bebouwing is nog een groot aantal huizen bewaard gebleven. Vooral ter weerszijden van de Noorderhaven worden straatwanden aangetroffen die een bijzonder gaaf stadsbeeld opleveren. De hier aanwezige panden, waarvan het merendeel op de Monumentenlijst is geplaatst, zijn in één rooilijn gerangschikt. Kenmerkend voor deze huizenrijen zijn het verschil in parcellering en gevelhoogten en de afwisseling van top- en lijstgevels, die goed met elkaar harmoniëren. De ten noorden van de Noorderhaven gelegen Zoutsloot is kleiner van schaal, waarbij de verhouding tussen de bouwhoogte der panden - ook weer onderling in hoogte verschillend en gerangschikt in één rooilijn - grachtbreedte en bestrating een boeiend schaalelement oplevert. Vergelijking van de huidige situatie met het oudste kadastrale minuutplan laat zien dat in de loop van de vorige eeuw Voorstraat, Lanen, Schritsen, Heilige Weg en voormalige Wortelhaven en Brouwersgracht werden gedempt. Wortelhaven en Brouwersgracht zijn daarna omgedoopt in respectievelijk Simon Stijlstraat en Brouwersstraat. De bebouwing langs al deze voormalige grachten is ondanks de demping goed van schaal gebleven, en ook hier zijn weer types en rangschikking in één rooilijn kenmerkend. De Voorstraat, de Lanen en de Heilige Weg vertonen een typisch bochtig verloop, hetgeen de

middeleeuwse structuur van deze kern markeert. Tot het aantrekkelijke aanzien van de Heilige Weg en de Brouwersstraat wordt mede bijgedragen door de boombeplanting. De N.H. Kerk is door de industrie-ontwikkeling in zijn directe omgeving enigszins geïsoleerd komen te liggen; via de Kerkstraat is er echter nog sprake van een binding met de stadskern. Ondanks vele nieuwe elementen in de bebouwing en bepaalde wijzigingen in de historische ruimtelijke structuur vormt de oude stadskern van Harlingen een belangrijke historisch-stedenbouwkundige totaliteit, waarvan het behoud van het historisch karakter, juist als totaliteit gezien, gewenst is.